

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

לפני כב'
השופט מנחם (מריו) קליין

חיים אברהם פרי

התובע

נגד

רכבת ישראל בע"מ

הנתבעת

פסק דין

רקע

מונחת בפני תביעה כספית בסך 2,500 ₪ אשר הוגשה בהליך של "תביעות קטנות".

מר חיים פרי (להלן: "התובע") הוזמן על ידי מכללת עכו להרצות בפני הסטודנטים במכללה בנושא סחר בינלאומי. לבקשתו של התובע תוכננה ההרצאה להתחיל בשעה 16:15 ביום ה – 27/02/07. התובע ביקש שההרצאה תחל בשעה זו בכדי שיוכל לתאם את הגעתו לעיר עכו ברכבת, אשר מופעלת על ידי חברת רכבת ישראל בע"מ (להלן: "הנתבעת").

התובע, המתגורר בכפר סבא, נסע ברכבו לתחנת הרכבת בבית יהושוע. שם, היה עליו לעלות על רכבת שזמן הגעתה לרציף נקבעה ל – 14:25 ולאחר החלפת רכבות בתחנת הרכבת בבנימינה היה אמור להגיע לתחנת הרכבת בעכו בשעה 15:47. שלושים דקות לפני תחילת ההרצאה.

אולם, הרכבת לא הגיעה בזמן המיועד. התובע, החל לחשוש וניסה לברר מתי הרכבת תכנס לרציף אך ללא הועיל. עובדי הנתבעת במקום לא יכלו לענות על שאלתו מתי תגיע הרכבת. גם במוקד הטלפוני של הנתבעת, לא הצליח התובע לקבל תשובה מדוייקת, וכל שנענה לאחר שנציג הנתבעת הטלפוני ניסה לברר את הנושא, היה כי הרכבת תאחר וכי זמן ההגעה לעכו יהיה 16:50. בשעה 15:00 עזב התובע את הרציף, חזר לרכבו ונאלץ לנהוג לעכו. התובע איחר להרצאה המתוכננת. מצב זה גרם לתובע למפח נפש ובושה רבה. לאחר מכן לא הוזמן עוד התובע להרצות במכללה דנן.

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

איחור זה של הנתבעת גרם לתובע לנזקים ממשיים, הוצאות רכב ודלק עקב הנסיעה הארוכה לעכו, עוגמת נפש ועוד. התובע מעמיד את נזקיו בסך של 2,500 ₪.

הנתבעת בכתב הגנתה הודתה כי אכן היה עיכוב ברכבת לה חיכה התובע. הרכבת שמספרה 268 הייתה בדרכה מאשקלון לבנימינה. לתחנה בבית יהושע (בה המתין התובע) הגיעה הרכבת, בשעה 14:51 ואל התחנה הסופית בבנימינה הגיעה הרכבת בשעה 15:15, באיחור של 24 דקות בלבד. איחור זה, לטענת הנתבעת, אינו מזכה את התובע בפיצוי כלשהוא והוא מנוע מלתבוע בגין כך לאור דברי חקיקה ברוים החלים על המקרה הנוכחי.

שר התחבורה, הוסמך בהתאם לסעי' 56 ו-57 **לפקודת מסילות הברזל [נוסח חדש]** במיוחד סעי' 56(2) ו- 57(א)(1) להתקין תקנות כדלקמן:

"56. השר רשאי להתקין תקנות לעניינים אלה, ובכל תקנה רשאי הוא להורות שעל המפר אותה יוטל קנס שלא יעלה על 30 לירות: הגדרת סמכויותיו של המנהל;

...

57. (א) השר רשאי להתקין תקנות בדבר הפעלת מסילה ובין היתר בעניינים אלה: (1) תנאי נסיעה לרבות תנאי האחריות בשל חבלה לנוסעים;

הנתבעת, תולה את הגנתה על הוראות תקנות מסילות הברזל (תנאי נסיעה ברכבת) התש"ס – 2000, שהותקנו על ידי שר התחבורה. על פי סעיף 8(א) לתקנות אלו על מנהל הרכבת לקבוע מהו שיעור הפיצוי בגין איחור בהיא לישנא:

"8. (א) במסגרת תנאי ההפעלה הכלליים יקבע המנהל את שיעור הפיצויים שתשלם הרשות בגין איחור רכבת העולה על 30 דקות."

מנהל הרכבת קבע כי בקרות איחור של שלושים דקות יפוצה הנוסע בכרטיס נסיעה אחד באותו קו ובאיחור העולה על שעה יפוצה הנוסע בשני כרטיסי נסיעה באותו הקו, כמפורט ב"הוראות נוהל פיצוי לנוסעים בגין איחורי רכבות" מס' נוהל 04-05-36:

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

"6.2 גובה הפיצוי

6.2.1 כרטיס נסיעה באותו קו נסיעה אותו רכש הנוסע כאשר מדובר על איחור

מעל ½ שעה.

6.2.2 שני כרטיסי נסיעה באותו קו נסיעה אותו רכש הנוסע כאשר מדובר על

איחור מעל 1 שעה. "

תביעת התובע לפיצויי כספי איננה במקומה שכן היא עומדת בניגוד להוראות התקנות והנוהל הנ"ל.

הנתבעת ציינה עוד שאסור ליתן סעד לפי דיני הנזקים כאשר נקבע סעד אחיד לכלל ציבור הנוסעים. הנתבעת אף התנגדה לסמכותו העניינית של בית משפט זה לבדוק את חוקיות וסבירות ההוראות הנ"ל שכן לשיטתה הסמכות לכך נתונה לבית המשפט הגבוה לצדק או לבית המשפט המחוזי ביושבו כבית משפט לעניינים מנהליים.

לגופו של עניין טענה הנתבעת גם כי היה על התובע לצאת מוקדם יותר מביתו באם הגעה בזמן להרצאה הייתה כל כך חשובה לו. לשיטתה, קיימים סיכונים הנופלים על כל אדם שיוצא מביתו ומתכנן את יומו אם באמצעות רכבו הפרטי או באמצעות הסעה ציבורית, אשר לפיה נלווה לנסיעה סיכון סביר אשר במקרה שבו הוא מתממש, הרי שתוצאותיו אינן מטילות חבות כלשהי על יוצר הסיכון.

לסיום, טענה הנתבעת כי גם אם ניתן לראות ברכישת כרטיס הנסיעה ברכבת היווצרות חוזה כלשהו בינה לבין התובע, הרי שלא מדובר בחוזה רגיל וכי כל ההשגות המצויינות בפקודת מסילות הברזל ובתקנותיו חלים על ה"חוזה" שנוצר בינה לבין התובע. גם עקב סיבה זו לא זכאי התובע לסעד כלשהוא.

בתאריך ה – 23/08/07 התקיים בפניי דיון ההוכחות בו העידו התובע ונציגי הנתבעת. במהלך הדיון כל צד הבהיר את טענותיו. התובע עמד על כך כי המתין עד השעה 15:00 והרכבת עוד לא הופיעה לעומת נציג הנתבעת שטען שעל פי רישומיו הרכבת הגיעה בשעה 14:51. כמו כן, הבהיר התובע כי סכומי התביעה דנן הינם הנזקים הישירים ולא העקיפים. לשיטתו, הרצאותיו במכללת עכו הופסקו עקב האיחור דנן. פרנסתו, שתלויה במתן ההרצאות נפגעה ואינו יכול להוון את סכום הנזקים שנגרמו לו אשר לשיטתו הינם נזקים עקיפים "טהורים".

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

נציג הנתבעת עמד על כך כי הנתבעת איננה מוכנה ליתן כל פיצוי כספי. נציג הנתבעת הבהיר כי אין כל הסדר בנוגע לאיחור בקו אשר גורם לאיחור נוסף בקישור לקו שני.

טענתו העיקרית של התובע לאי חוקיות הוראות מנהל הרכבת נטענה בלשונו באילו המילים:

"כשהגשתי את התביעה אמרו לי למה אתה מגיש תביעה נגד הרכבת. אמרתי אני מגיש תביעה, אמרתי שזה לא ייתכן. הרכבת קובעת זמנים וגם קובעת הפיצוי ... לא נראה לי תקין שהם גורמים לנזק וקובעים סוג הפיצוי."

מתוך מילים אלו עולה טענה מן המעלה הראשונה. לשיטתו של התובע, זכותו הבסיסית להגיש תביעה כנגד נזקים שנגרמו לו נחסמת. חסימה זו פוגעת בזכויותיו החוקתיות. המעוול פטור מתשלום. כאשר נחסמת מאזרח המדינה זכות תביעה, הרי שבכך נפגע קניינו.

טענות אלו נראו לי כטענות המצריכות שקלא וטריא רצינית. בגין כך איפשרתי ליועצת המשפטית של הרכבת להגיש סיכומים משפטיים בכתב בתיק זה. הסיכומים הוגשו ביום 08/09/07 והיועצת המשפטית של הרכבת פירטה את הרקע הנורמטיבי לחוקיות הוראות מנהל הרכבת.

דיון

סמכות עניינית של בית משפט זה

סבורני שדין טענת הנתבעת בעניין זה להדחות.

נכון הוא שבתקיפה ישירה של דבר חקיקה או הוראות מינהל הסמכות הייחודית נתונה לבג"ץ ולבית המשפט לעניינים מנהליים לפי העניין. לא כן כשמדובר בתקיפה עקיפה שנעשית בתביעה אזרחית, כשהתובע דורש פיצוי כספי והנתבעת, כטענת הגנה, מציגה הוראת מינהל הפוטר את אותה מכל חובת פיצוי. במקרה זה, לבית המשפט הדן בתביעה הכספית הסמכות לדון בחוקיות הוראת המינהל המשמשת כטענת הגנה בידי הנתבעת כנגד תביעתו הכספית של האזרח.

ראה דבריו של כב' הש' לוי ברע"א 483/88 מפעלים פטרוכימיים בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(3) 815, 812 באומרו:

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

1 "אם עילתה של התובענה נולדה בתחום המשפט המינהלי, שגם במקרה כזה אין
2 מדובר אלא ב"תביעה אזרחית", שהסמכות לדון בה נקבעת לפי סכום התביעה, ומי
3 שתובע כסף אין לומר עליו שתביעתו היא "כיסוי" לדבר אחר."
4
5 דיון בתקיפה עקיפה מסוג זה נעשתה למשל ע"י כבי השי' ד"ר אילה פרוקציה בשבתה כשופטת
6 בית משפט לעניינים מקומיים בירושלים, עובר לחקיקתו של חוק היסוד : כבוד האדם וחירותו
7 בת"פ (י-ם) 3471/87, מדינת ישראל נ' אמציה קפלן, פ"מ תשמ"ח (2), 26, כשדנה בתקפות חוק
8 עזר עירוני המונע הפעלת בתי קולנוע בשבתות.

זכות תביעה כזכות יסוד

11
12
13
14 חוק יסוד : כבוד האדם וחירותו (ס"ח תשנ"ב מס' 1391) (להלן : "חוק היסוד") קובע כך :

15
16 "3. אין פוגעים בקנינו של אדם."

17
18 המושג "קניין" מפורש בצורות שונות כפי שציין הנשיא ברק בע"א 6821/93 בנק המזרחי
19 המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי ואח', פ"ד מט(4) 221, 418 (להלן : "פס"ד מזרחי") כך -

20
21
22 "למושג "קניין" משמעויות שונות, על פי ההקשר שבו הוא מופיע. דומה כי במישור
23 החוקתי מונחת ביסוד הזכות ההגנה על הרכוש. קניין הוא כל אינטרס, אשר יש לו ערך
24 כלכלי. על-כן, משתרע הקניין לא רק על "זכויות קנייניות" (במובן שניתן להן במשפט
25 הפרטי - כגון, בעלות, שכירות וזיקת הנאה), אלא גם על חיובים וזכויות בעלי ערך
26 רכושי שנרכשו על-פי המשפט הציבורי." (עמ' 431) (הדגשה שלי - מ.ק)

27
28 לאחרונה, זכות התביעה הוכרה במפורש כזכות קניין חוקתית בבג"ץ 8276/05 עדאלה - המרכז
29 המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל ואח' נ' שר הבטחון (פורסם בנבו) בהיא לישנא -

30
31 "האם שלילת האחריות בנזיקין פוגעת בזכויות המעוגנות בחוק-יסוד: כבוד האדם
32 וחירותו? התשובה היא בחיוב ... הזכות בנזיקין הנתונה לניזוק (או ליורשיו או לתלויים
33 בו), ואשר נשללה על ידי תיקון מס' 7, הינה חלק מזכותו החוקתית של הניזוק לקניין

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

1 ... מתבקשת מכאן המסקנה, כי זכותו של הניזוק על פי דיני הנזיקין היא חלק מרכוש
2 ועל כן חלק מקניינו. " (עמ' 21-22)

3
4
5 במקרה הנ"ל בוטל סעיף חוק אשר מנע מתושבי האזור מלהגיש תביעה נזיקית כנגד המדינה בגין
6 נזקים מסויימים שנגרמו ע"י כוחות צה"ל בשטחי יהודה, שומרון וחבל עזה.

7
8 דברים אלו נתמכים גם בספרות המקצועית -

9
10 "זכות הפיצויים הבסיסית של אדם, הנפגע על-ידי מעשה עוולה, היא זכות חוקתית
11 העולה מן ההגנה על חייו, גופו, ועל קניינו ... כל הגבלה של הזכות לפיצויים בגין
12 מעשה עוולה חייבת לעמוד במבחן החוקתי של תכלית ראויה ושל מידה שאינה עולה
13 על הנדרש" (ני' אנגלרד, פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, מהדורה שלישית (תשס"ה), 9).

14
15 לדידי, לתובע קיימת עילת תביעה בין מכוח חוק החוזים (חלק כללי) התשל"ג – 1973, או מכוח
16 פקודת הנזיקין [נוסח חדש].

זכות הגישה לערכאות

17
18
19
20
21
22 זכות הגישה לערכאות היא זכות חוקתית במשפט הישראלי. לפני חקיקת חוק היסוד, הכיר בית
23 המשפט העליון בשורה של פסקי - דין, בזכות זו כזכות - יסוד, "שאינה כתובה על ספר" במשפט
24 המדינה, הפרטי והציבורי (ראה בג"צ 1358/91 ארשיד ואח' נ. שר המשטרה ואח', פ"ד
25 מה(2), 747, ב"ש 678/82 טייר נ. מ"י, לו (3) 386, ע"א 183/75 אלון נ. מ"י ואח', פ"ד כט(2) 124,
26 בג"צ 910/86 רסלר ואח' נ. שר הבטחון, פ"ד מב(2) 441, רע"א 544/89 אויקל תעשיות (1985)
27 בע"מ נ. נילי מפעלי מתכת בע"מ, פ"ד מד(1), 647, ע"א 579/90 רוזין נ. בן - נון, פ"ד מו(3) 742).

28
29 לאחר חקיקת חוק היסוד, וחרף העובדה שאין הוראה חוקתית ישירה ומפורשת הקובעת את
30 זכות הגישה לערכאות כזכות חוקתית, הכירה הפסיקה בזכות זו, כזכות חוקתית, הגם שאין
31 אחידות דעים לעניין מקורה המשפטי (ע"א 733/95 ארפל אלומיניום בע"מ נ. קליל תעשיות
32 בע"מ, פ"ד נא(3), 577, ע"א 3833/93 לוי נ. לוי ואח', פ"ד מח(2), 862, רע"א 1643/00 פנינת טל
33 השקעות ובנייה בע"מ נ. פקיד שומה ירושלים, פ"ד נה(4) 198, רע"א 1958/00 נדב נ. סלון

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

1 **מרכזי למכונות כביסה וטלוויזיה בבית אל ואח', פ"ד נה(5), 43, ע"א 3115/93 יעקב נ. מנהל מס**
2 **שבח מקרקעין חיפה, פ"ד נ(4) 549.**

3
4 גם בספרות המשפטית קיימת התייחסות לזכות הגישה לערכאות כאל זכות חוקתית, ראה
5 לעניין זה: ש. לוי, **חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו וסדרי הדין האזרחיים**, הפרקליט מב,
6 חוברת ג' (תשנ"ו), 451, 455; ש. לוי, **תורת הפרוצדורה האזרחית**, שם, עמ' 204, 27 - 25; י. רבין
7, **"זכות הגישה לערכאות" כזכות חוקתית**, הוצאת בורסי, התשנ"ח, עמ' 139 - 171; י. רבין **זכות**
8 **הגישה לערכאות - מזכות רגילה לזכות חוקתית**, המשפט כרך ה', תשס"א, 217, 233; א. ברק,
9 **פרשנות במשפט**, כרך שלישי, פרשנות חוקתית, (הוצאת נבו - 1994), עמ' 363.

10
11 זכות הגישה לערכאות מוצאת ביטוי גם במקורותנו, בספר בראשית פרק י"ח פסוקים כ"א-ל"ג,
12 **(פרשת השבוע וירא הנקראית בשבת הקרובה בבתי כנסת)**. כאשר שופט כל הארץ שומע את
13 צעקת סדום, הוא איננו מכריע על סמך הצעקות אשר מגיעות אליו, אלא יורד לסדום על מנת
14 לבדוק את שורש העניין, וכדי ליתן הכרעה עניינית בסוגיית "הכצקתה". כאשר אברהם,
15 המבקש לסנגר על אנשי סדום ושואל: "השופט כל הארץ לא יעשה משפט?", מתדיין הוא
16 ומתמקח עם הקדוש ברוך הוא, ואין סוגרים הדלתות בפניו, ואין מדקדקים עמו בסדרי דין,
17 אלא נותנים לו לטעון טיעונו לגופו של עניין.

18
19 כנגד זכותו של האדם לפנות לערכאות, **ניצבת חובתו של השלטון להימנע מלהפריע, שלא כדון,**
20 **להגשמת זכות זו ולמימושה**. זוהי זכות מסוג חירות, המבטאת את הפן "השלילי", קרי - אי
21 הגבלת הפניה לערכאות. זכות זו, ככל זכויות האדם האחרות, אינה מוחלטת והיא יחסית
22 במהותה ובטיבה. אולם, עם חקיקת חוק היסוד, צומצם, למעשה, כוח המחוקק לפגוע בזכות זו.
23 עתה, הפגיעה בזכות הגישה לערכאות אפשרית היא רק בשינוי חוק היסוד עצמו, או בחקיקתו
24 של חוק רגיל, המקיים את דרישותיה של פסקת ההגבלה.

25
26 מכיוון שגישתו של התובע לערכאות חסומה, לשיטת הנתבעת, על אף עילות התביעה
27 שבאמתחתו, יש לבדוק האם הוראות מנהל הרכבת מכוח התקנות עליהן מסתמכת הנתבעת
28 בטענותיה עומדות בפסקת ההגבלה של חוק היסוד.

29
30 סעיף 8 לחוק היסוד קובע כי -

31
32 **"אין פוגעים בזכויות שלפי חוק-יסוד זה אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת**
33 **ישראל, שנועד לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש, או לפי חוק כאמור**
34 **מכוח הסמכה מפורשת בו."**

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

הצורך של חוק לעמוד בפסקת ההגבלה ונפקות בטלותו באם לא עומדים בפסקה דנן הורחב על ידי בית המשפט העליון בפס"ד מזרחי. בין היתר נקבע כך –

”חד וחלק הוא: תהא לשונו של חוק רגיל מאוחר אשר תהא, אם הוא אינו מקיים את “תנאי התוקף” (“פיסקת ההגבלה”) של חוק היסוד, או אם אינו חקיקה ברמה הנורמטיבית הראויה, קרי חוק יסוד – אין לו תוקף.” (שמגר עמ' 306)

ובהמשך –

”רק המסקנה כי המחוקק לא עמד במגבלות לפגיעה בזכות כפי שנקבעו בסעיף 8 לחוק היסוד, היא שמחייבת את הכרזת בית המשפט על החוק כבלתי חוקתי, כאילו מדובר היה בחריגת המחוקק מסמכותו.

וכפי שציין הנשיא ברק –

”גם במדינות שבחוקותיהן אין הוראה מפורשת - והן חלק מהתרבות המשפטית של המשפט המקובל - נתקבלה ההשקפה כי חוק לא חוקתי הוא בטל, ובית המשפט מוסמך להכריז על כך... אכן, במספר הולך וגדל של מדינות הוכרה הביקורת השיפוטית על חוקתיות החוק.”

השאלה המרכזית בבדיקת חוקיות תקנה 8 (1) לתקנות מסילות הברזל הינה העמידה במבחן התכלית הראויה. לפיה, ניתן יהיה לקבוע האם הפגיעה בקניינו של התובע תואמת את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. באם תעמוד במבחן זה, אז תתברר השאלה בנוגע למידתיות הוראות המנהל.

תכלית ראויה פורשה בפס"ד מזרחי כך –

”המרכיב השלישי של פסקת ההגבלה הוא זה הדורש תכלית ראויה ... בעיקרו של דבר, תכלית היא ראויה, אם היא משרתת מטרה חברתית חשובה הרגישה לזכויות האדם. על-כן, חקיקה שנועדה להגן על זכויות האדם היא בוודאי לתכלית ראויה. גם חקיקה שנועדה להשיג תכליות חברתיות כלליות, כגון מדיניות רווחה או שמירה על אינטרס הציבור, היא לתכלית ראויה.” (ברק עמ' 434)

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

1

2

3

בסיכומים שהגישה הנתבעת מטעמה, הודגשו נושאים רבי חשיבות בזמנים אלו באומרה כך –

4

5

"הרכבת משמשת כאמצעי אסטרטגי במסגרת ההתמודדות עם בעיות התחבורה

6

במדינה. בכללן, בעיית עומסי התנועה, זיהום האוויר ותאונות הדרכים. כמו כן,

7

משמשת הרכבת ככלי התמודדות עם בעיות חברתיות ובהן : "קירוב" הפריפריה

8

למרכז, פיזור האוכלוסייה והתמודדות עם בעיית האבטלה."

9

10

אכן, כל אלו הינן מטרות נעלות, ללא ספק. אולם, אין בדברים אלו בכדי להצדיק את החלטת

11

מנהל הרכבת על פיצויי קבוע לכל איחור העולה על שלושים דקות וחסימת הזכות לדרוש פיצוי

12

על איחור נמוך מכך. אינני סבור כי שלילת פיצויי בכדי לשמור על קופתה של חברת הרכבת

13

בע"מ יכול להיחשב כבעל תכלית ראויה.

14

15

לשיטתי, הנתבעת פועלת בדרכים רבות בכדי לשפר את חזות המדינה. אולם, פעולות אלו אינן

16

מונעות את המסקנה לפיה הענקת סמכות לקביעת הפיצוי בתקנות לידי מנהל הרכבת, נקבע

17

בחוסר סמכות, בחוסר סבירות ותוך פגיעה בלתי מידתית בזכות הגישה לערכאות וזכות תביעה

18

כזכויות מוגנות בחוק היסוד : כבוד האדם וחירותו. הנתבעת טוענת כי חששה העיקרי הוא –

19

"פריצת סכר" של תביעות רבות כנגדה, דבר, אשר יכול גם להשליך על עומס רב במערכת בית

20

המשפט.

21

22

אינני יכול לקבל טענות אלו. כאשר התובע חסום מלפנות לערכאות משפטיות בכדי לקבל סעד

23

ראוי, הרי שקיימת פגיעה מהותית בזכות יסוד. לא מדובר בעניין זניח אלא בפגיעה מהותית.

24

יתרה מזו, ככל פיצוי אחר בנוזיקין, הדבר יכול להביא ל"עלויות עסקה" כאלו שיביאו בסופו של

25

דבר לשיפור השירות לאזרחים, לעמידה בלוח הזמנים, להתקנת אמצאים אלקטרוניים בתחנות

26

השונות המודיעים על האיחורים ועל הזמנים המעודכנים של קוי הרכבת ולשכלול מערך

27

התחבורה של הנתבעת ובכך ייחסך אותו "שטפון" כתוצאה מפריצת הסכר ו"הצפת" בתי

28

המשפט. יתרה מזו, הנתבעת תולה יהבה בכך שעבודתה מתרכזת במערכת הסעה המונית.

29

חברות האוטובוסים אינן חסינות מתביעותיהם של אזרחים בגין איחורים. מדוע הרכבת, אם

30

כך, זכאית ליחס מעודף?

31

32

לאחרונה ניתן פס"ד ע"י כב' השופטת מרים ליפשיץ - פריבס, מבית משפט לת"ק בירושלים,

33

הקובע כי לוח זמנים של חברת האוטובוסים הוא למעשה "הזמנה" למבקשים לנסוע

34

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

1
2 באמצעותה. ביצוע פרסום שכזה תוך ידיעה כי לא תצליח לעמוד בו, הרי שיש בו משום
3 "הטעיה" בהתאם לחוק הגנת הצרכן. וכך נאמר -

4
5 "לתובע, הזקוק לדבריו לתחבורה ציבורית, עומדת הזכות לדעת כמעט בוודאות,
6 שבהגיעו בזמן לתחנה, לפי לוח הזמנים של הנתבעת, ייאסף בשעה היעודה, כך שיוכל
7 להגיע בשעה צפויה מתוכננת, למקום יעדו... הנתבעת אינה פטורה, אם כן, על פי
8 הדין, ממתן שירות על פי פרסומיה על מועדי השירות. כך גם, לפי דיני החוזים אין
9 הנתבעת פטורה מקיום התחייבותה לתת שירות לפי לוח הזמנים שהובא לידיעת
10 הנוסעים. שכן, הנתבעת, ידעה ויודעת מראש, על הנסיבות אשר עשויות לסכל את
11 הצעתה למתן שירות, בהעדר מספר מספיק של רכבים ממוגני ירי." (ת"ק (י-ם)
12 3119/07 שמואל מגנצא נ' "אגד" אגודה שיתופית לתחבורה בישראל בע"מ).

13
14
15 לדידי, הסיטואציה במקרה זה דומה. אולם, מכיוון שהנתבעת חוסה תחת תקנות מסילות
16 הברזל, מנסה היא להיות פטורה ממתן פיצוי הולם. סבורני כי תקנה 8(א) איננה עומדת במבחן
17 התכלית הראויה. ודוק: המטרות שמעמידה לעצמה הנתבעת אשר אמורות ללמד על תכלית
18 ראויה מחטיאה את השאלה. אם התובע היה מתנגד בעתירה לסלילת מסילה ליד ביתו, הייתה
19 מתקבלת הטענה כי המדובר בתכלית ראויה. לשאלה מדוע לא יפוצה התובע בנזיקין לא מועילה
20 הטענה שהרכבת נלחמת בתאונות הדרכים או גורמת לקירוב הפריפריה.

21
22
23 די לי בכך בכדי להגיע לקביעה כי תקנה 8(א) לתקנות מסילות הברזל (תנאי נסיעה ברכבת) אשר
24 הותקנה לאחר קבלת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו לא עומדת בפסקת ההגבלה ודינה
25 להתבטל.

26
27 אולם, קיימות מספר עילות נוספות שיש להתייחס אליהם ומהן עולה גם הקביעה כי אין מקום
28 לחסום את זכות התובע לקבלת פיצוי ראוי.

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

חוסר סמכות מנכ"ל הנתבעת

טענה הנתבעת כי מנכ"ל הנתבעת הוא זה אשר מוסמך לקבוע את שיעור הפיצוי בהתאם לתקנה 8(א) לתקנות. טענה זו, לדידי, שגויה וחסרת יסוד. הנתבעת הינה חברה בע"מ, ומנכ"ל הנתבעת אין כל סמכות לקבוע את שיעור הפיצוי בגין איחור כפי שנקבע בתקנה.

תקנות מסילות הברזל הותקנו בשנת 2000. הגדרת המונח "המנהל" בתקנות אלו נקבע כך –

"כהגדרתם בפקודה"

פקודת מסילות הברזל [נוסח חדש] התשל"ב – 1972 מגדיר "מנהל" כך –

"(1) לענין מסילות הברזל של הרשות - הרשות;

(2) לענין מסילת ברזל של מי שאינו הרשות מסילת ברזל מקומית המופעלת על ידי בעל זיכיון לפי הוראות סעיף 46א, או חלק ממסילה כאמור - עובד המדינה ששר התחבורה מינה בהודעה ברשומות;"

"הרשות" – רשות הנמלים והרכבות על פי חוק רשות הנמלים והרכבות תשכ"א – 1961"

מכיוון שלא מדובר במסילת ברזל מקומית, הרי שהמנהל הינו למעשה רשות הנמלים והרכבות. רשות זו הופרטה ואיננה קיימת עוד. לא הוכח בפני כי כאשר הוקמה הנתבעת, הועברו למנכ"ל הזכויות והחובות שהיו לרשות. ודוק: רשות הנמלים והרכבות לא הייתה מבחינת "איש אחד" אשר מחליט ומכריע בעניינים שונים. אולם, הנתבעת אימצה את התקנות והחליטה כי פרשנות המנהל בפקודה ובתקנה משמעו המנהל הכללי. משכך, החליט מנכ"ל הנתבעת, על פיצוי של כרטיס נסיעה אחד על איחור של חצי שעה ושני כרטיסי נסיעה כפיצוי לאיחור של למעלה משעה. החלטה זו נעשתה בהעדר סמכות. כאשר מחוקק המשנה לא העניק כל סמכות למנכ"ל הנתבעת לקבוע זאת, הרי שלא מדובר בהחלטה מנהלתית תקפה.

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

1 יתרה מזו, הנסיעה אותה רכש התובע ובפועל לא ניצל איננה כלולה במקרים הכלולים בהוראות
2 המנכ"ל.

3
4 נציג הנתבעת הצהיר בפני בעת הדיון כי –
5

6 **"אין הסדר בקשר לאיחור בקו אשר גורם לאיחור נוסף בקישור לקו נוסף"**

7
8 הנתבעת נתפסת לכלל טעות בסיכומיה באשר לטענתה שהרכבת איחרה רק ב – 26 דקות ומשכך,
9 התובע אינו זכאי כלל לפיצוי. זוהי אמרה שגויה. אם התובע היה ממתין לרכבת, הרי שהוא היה
10 מגיע באיחור של שעה לתחנת הרכבת בעכו. מכיוון שהנתבעת לא השכילה לקבוע פיצוי למי
11 שנאלץ להחליף רכבות כגון התובע, הרי שדלתו פתוחה בפני בית המשפט לדרוש הפיצוי הראוי.
12 לא זו אף זו, מה אמור התובע לעשות עם כרטיס נסיעה לעכו? שכן אין לו כל צורך לנסוע לעיר
13 הצפונית באם איננו מרצה שם. תשובה דומה עולה למי שנוסע באמצעות כרטיס מסוג "חופשי
14 חודשי" כיצד יוכל לנצל כרטיס שממילא אין בו כל שימוש? לעניין זה ראה קביעתו של כב'
15 השופט ימיני בת"ק (רמ"י) 2072/06 ישראל פלס נ' רכבת ישראל בע"מ (פורסם בנבו).
16

חוסר סבירות

17
18
19
20
21 גם אם נקבל את פרשנות הרכבת לפיה "המנהל" הוא מנכ"ל חברת הרכבת בע"מ, אזי קיימת
22 עילה נוספת לביטול חקיקת המשנה והיא בחוסר הסבירות שלה. בכך זעק התובע, שאיננו מיוצג,
23 זעקת אמת באומרו כי לא יתכן כי הגורם נזק הוא זה שיקבע מה הפיצוי המגיע לנפגע. דבר זה
24 לא סביר לחלוטין. אם המחוקק (הנבחר ע"י אזרחי המדינה) היה קובע "טבלת פיצוי" לנפגעים,
25 ניתן היה לומר כי הוא שקל את האינטרסים של הנפגע, של הרכבת ושל הציבור הרחב (שאינו
26 רוצה לשלם "פרמיה" נוספת בדמות העלאת מחירי כרטיסי הנסיעה כתוצאה מחבות נזיקת
27 וכדומה), אך לא יתכן ואין זה סביר שמנכ"ל חברה בע"מ שתפקידו למקסם את רווחי החברה
28 יאזן בין האינטרסים השונים ויקבע טבלת פיצוי ראויה. מעצם תפקידו כמנכ"ל הוא נמצא
29 בניגוד עניינים אינהרנטית והענקת סמכות כזו אליו הינה בלתי סבירה לחלוטין.
30
31
32
33

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

סתירות בטענות הנתבעת

1
2
3
4 אין לי אלא להביע את תמיהתי לעניין התנהלותה של הנתבעת בתיק זה. הנתבעת טענה כי
5 הרכבת הגיעה לתחנת בית יהושע בשעה 14:51 אולם לא הביאה כל מסמך המאשר זאת.
6 ביקשתי שהנתבעת תגיש רשומה מוסדית שתוכיח טענה זו. אולם, במקום זאת, קיבלתי צילום
7 של "מפת רכבות". המדובר בדף, דמוי "טכוגרף" המצוי במשאיות. אולם במקום לציין מהירות,
8 מפה זו אמורה להראות את זמני ההגעה של הרכבות לתחנות.

9
10 מסמך זה איננו בגדר רשומה מוסדית כלל, המדובר בטבלה המשורטטת על ידי אדם שקשה
11 לפענח ומספרי הקווים וכיתוב התאריך מעלה ספקות לגבי מהימנותו.

12
13 לא זו אף זו, בעוד הנתבעת מנסה להציג את התובע כמי שמנסה להחזיק את המקל בשתי
14 קצוותיו, סבורני כי הנתבעת היא זו אשר איננה תמת לב בהגיעה לדון בפני. בכתב ההגנה וכן
15 בסיכומיה קיימים מספר סתירות אשר דורשות התייחסות.

16
17 ראשית, חלק מטענותיה לעניין פעולותיה לפי "הדין" הינו כי בלעדיו תהיה הנתבעת חשופה לגל
18 תביעות. מדובר בטענה מהותית במיוחד כאשר קיים צורך ממשי להגן על הקופה הציבורית.
19 אולם, מצד אחד, טענה הנתבעת כי הינה ממומנת, רובה ככולה, על ידי אוצר המדינה. מאידך,
20 טענה באותה נשימה כי אם תצטרך להגן על עצמה מפני תביעות של נוסעים, תאלץ להעלות את
21 מחירי כרטיסי הנסיעה. היכן ההיגיון? אם מדובר בחברה ממשלתית שנותנת שירות לציבור, הרי
22 שהציבור הוא זה שמממן אותה דרך כספי המיסים ולא דרך מחירי הכרטיסים. שנית, המחירים
23 אותם דורשת הנתבעת בעבור כרטיס נסיעה, איננו זול מכרטיס של חברת אוטובוסים (לדוגמא)
24 וחברות אלו אינן "מוגנות" מפני תביעות.

25
26 סתירה נוספת קיימת בניסיונה של הנתבעת להציג עצמה כחברה איכותית אשר דואגת לעמוד
27 בלוח הזמנים שהציבה לעצמה. מאידך, הנתבעת מציגה מתחילת סיכומיה ועד סופה כשלים לא
28 מעטים אשר מונעים ממנה את מתן השירות האופטימלי עבור לקוחותיה כפי שיפורט להלן:

- 29
30 1. רכבת המאחרת במקום מסויים יכולה להשפיע על מערך הרכבות כולו.
31 2. עיכוב בתחנה אחת מובילה לעיכובים בשאר התחנות.
32 3. עיכובים עקב תנועת רכבות זו כיוונית על מסילה בודדת.
33 4. תקלות טכניות או טעויות אנוש ועוד גורמים יעכבו את הרכבת ולוח הזמנים ישתנה.

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

1 תמיהתי הגדולה ביותר נמצאת בסעיף 53 לסיכומיה של הנתבעת אשר מציינת כי:

2
3 "משמעות האמור לעיל הינה, כי לוחות הזמנים אינם התחייבות חוזית לדיוק, אלא
4 הצהרת כוונות, והערכה – טובה – באשר לזמני יציאה והגעה. משכך, את אלה יש
5 לראות כחיובי השתדלות מצידה של הרכבת, אשר סטייה מהם אינה מהווה הפרה של
6 חוזה רכישת כרטיס הנסיעה, ככל שמדובר בחוזה." (הדגשות במקור – מ.ק.)

7
8 הסברים אלו, מעלים שאלה מרכזית, מדוע הנתבעת לא טענה מלכתחילה ולא הציגה כל ראיה
9 לפיה לוח הזמנים הינו בגדר "המלצה בלבד"? מדוע לא מתנוסס שלט גדול ליד כל לוח זמנים
10 שמציבה הנתבעת ברציפה בו נאמר בזו הלשון – "ט.ל.ח, לוח הזמנים יכול להשתנות
11 בעקבות...?"

12
13 אם היה שלט כגון דא, והתובע היה יכול לראותו, יכלה הנתבעת לטעון כי שלט זה מייתר את
14 התביעה. כמו כן, מבין כל הסיבות שפירטה הנתבעת, קיימות מספר סיבות ידועות מראש, מדוע
15 סיבות אלו אינן משוכללות לתוך לוח הזמנים בכדי שיהיה מדויק יותר?

16
17 הנתבעת איננה מפעילה רכבות מאתמול, קיימים רציפים "בעייתיים", עיכובים עקב עומס
18 נוסעים בשעות לחץ, עיכובים עקב נסיעה איטית. מביט אני בנספח 2/ שהוגש על ידי הנתבעת,
19 בפירוט העיכובים נמצאת הסיבה "הגבלת מהירות". אם המהירות מוגבלת, מדוע לא לשקלל
20 אותה בחלק מלוח הזמנים? אם שקלול זה היה נעשה, לא היה צריך לדווח עליו. דוגמא נוספת
21 היא "עיכובים בתחנות" אשר גורפת ממוצע נאה של 8 דקות. מדובר בעיכובים אשר לשיטתי
22 הינם ידועים מראש, וטוב היה אם הנתבעת הייתה משקללת אותם ללוחות הזמנים אותם היא
23 מפרסמת. הנתבעת בחרה להסתיר מידע בכדי שתוכל להציג עצמה לציבור כאיכותית, דייקנית
24 ומהירה. המדובר בהטעיה ובהעדר כל סמכות לקבוע פיצוי ועקב פגיעה בזכויות יסוד כל שנתר
25 הוא לראות את החסימה מגישה לערכאות כמבוטלת ולהניח את נטל ההוכחה על נזקים שנגרמו
26 למי שמעוניין להגיש את תביעתו.

גובה הפיצוי

27
28
29
30
31
32 במקרה זה, התובע לא השכיל להוכיח את נזקיו כדבעי. לא הוצגו בפני חשבוניות או קבלות
33 לעניין הוצאות דלק וכו'. אולם, הנתבעת הודתה באיחור הרכבת הראשונה. ניסיונה להראות כי
34 הרכבת הגיעה לפני השעה שלוש באמצעות רשומה מוסדית לא צלח ואמינותו של התובע ועדותו

בית משפט לתביעות קטנות בתל אביב - יפו

24 אוקטובר 2007

ת"ק 678-05-07 פרי נ' רכבת ישראל

1 בפני הספיקו בכדי לראות כי לא פנה לבית המשפט בכדי להתעשר שלא כדין על חשבונה של
2 הנתבעת, אלא בכדי לממש את זכויותיו כדין, ועלי לפסוק לפי אומדן את הפיצוי המגיע לו, הן
3 בפן הממוני והן בפן הלא ממוני.

4

5

6

סוף דבר

7 בהתאם לכל האמור לעיל, הנני מקבל את התביעה בחלקה ומורה על הנתבעת לשלם לתובע סך
8 של 360 ₪ בעבור נזקיו וסך נוסף של 500 ₪ בעבור הוצאות המשפט.

9

10

11

12

13

14

המזכירות תשלח את פסק הדין לצדדים בדואר רשום

15

16

17

18

19

20

21

22

23

ניתן היום, י"ב חשוון תשס"ח, 24 אוקטובר 2007, בהעדר הצדדים.

24

מנחם קליין שופט

25

26

27

28

29